

MANUAL PER AL CIUTADÀ GLOBAL

Roberto Savio
Giuliano Rizzi
Carmen Parra Rodríguez

PRÒLEG
Francisco Rojas Aravena

EPÍLOG
Federico Mayor Zaragoza

*Universitat
Abat Oliba CEU*

**University
for Peace**

El **Manual per al Ciutadà Global** té com a objectiu oferir als joves els punts principals de reflexió sobre els grans temes de l'agenda internacional. El seu objectiu és generar nous debats sobre qüestions universals essencials que determinen la vida i la mort en el planeta. Ser conscient dels desafiaments del món actual és essencial per a donar els senyals d'alerta oportunes i crear la resiliència necessària per a enfrontar els riscos i amenaces emergents.

Manual per al **Ciutadà Global**

Roberto Savio
Giuliano Rizzi
Carmen Parra Rodríguez

PRÒLEG
Francisco Rojas Aravena

EPÍLOG
Federico Mayor Zaragoza

**University
for Peace**

© NOVIEMBRE 2024 ROBERTO SAVIO
GIULIANO RIZZI
CARMEN PARRA RODRÍGUEZ

© NOVIEMBRE 2024

Librería Bosch, S.L.

<http://www.jmboscheditor.com>

<http://www.libreriabosch.com>

E-mail: editorial@jmboscheditor.com

Cualquier forma de reproducción, distribución, comunicación pública o transformación de esta obra solo puede ser realizada con la autorización de sus titulares, salvo excepción prevista por la ley. Dirijase a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45).

ISBN papel: 978-84-10448-25-4

ISBN digital: 978-84-10448-26-1

D.L.: B 19455-2024

Diseño portada y maquetación: CRISTINA PAYÁ +34 672 661 611

Printed in Spain – Impreso en España

Sumari

Presentació de la publicació en català	9
Pròleg. El Manual és una eina essencial per construir un demà millor	11
Introducció	17
1. L'augment de les desigualtats.....	27
2. Finances sense control.....	39
3. La carrera armamentista perpètua.....	51
4. El món en guerra	63
5. El planeta s'està morint.....	77
6. Me too, ni una menys, el temps s'ha acabat: les dones fan valer els seus drets	95
7. Racisme	107
8. La pandèmia, patents, vacunes i béns comuns.	117
9. La crisi de la democràcia	135
10. La població canviarà el món	147
11. Les migracions a Europa.....	159
12. La immigració, una oportunitat o una amenaça?	169
13. Centre i rodalies	179

14.	Ordinadors i robots.....	187
15.	Un món nou: de la intel·ligència humana a la intel·ligència artificial.....	203
16.	Internet per aïllar-te o per connectar-te?	219
17.	Informació i comunicació	227
18.	Quins valors vols viure?.....	237
19.	El ciutadà global, el nou ciutadà.....	249
20.	Conclusions.....	257
	Epílog.....	261
	Llista de figures.....	271
	Els Autors	279

Presentació de la publicació en català

En un món cada vegada més interconnectat, la figura del ciutadà global es torna essencial en trobar-nos en un moment crucial de la història on els desafiaments que enfrontem són tan complexos com urgents. El canvi climàtic, la intel·ligència artificial, la igualtat de gènere, la immigració i els conflictes armats són alguns dels temes que s'aborden amb l'objectiu que els joves es converteixin en agents de canvi, capaços de reflexionar i actuar en conseqüència.

Aquest manual, coescrit per Roberto Savio i Giuliano Rizzi, en la qual la meua aportació ha estat la de mostrar la realitat a Catalunya, es presenta com una eina per a fomentar el pensament crític i la reflexió en els joves. A través d'una sèrie de capítols que aborden aquests temes d'actualitat, busquem no sols informar, sinó també inspirar a les noves generacions a involucrar-se activament en la construcció d'un futur més just i sostenible.

Cadascun dels autors aporta la seva perspectiva, enriquint el contingut i oferint un enfocament multidimensional sobre els reptes que enfrontem. La versió catalana d'aquest llibre és un esforç per fer accessible aquest coneixement a un públic més ampli, promovent el diàleg i la comprensió en la nostra llengua.

Convidem als lectors a submergir-se en aquestes pàgines amb una ment oberta i un esperit crític. La reflexió és el primer pas

cap a l'acció, i cadascun de nosaltres té un paper que exercir en la creació d'un món millor. Junts, podem conrear una ciutadania global que no sols reconegui els problemes, sinó que també busqui solucions innovadores i efectives.

Haig d'agrair als Professors Francisco Villacampa Mejía i a Marc Munar Parra la seva col·laboració en la recopilació de dades en alguns dels capítols adaptats enriquint així el contingut de la versió catalana d'aquesta interessant obra coral.

Esperem que aquest llibre serveixi com un far d'inspiració i una crida a l'acció per a tots aquells que desitgin contribuir a un futur més equitatiu i sostenible.

Carmen Parra Rodríguez

Directora de la Càtedra UNESCO
Pau, Solidaritat i Diàleg Intercultural
Universitat Abat Oliba CEU

PRÒLEG

El Manual és una eina essencial per construir un demà millor

Vivim en un planeta que té límits. Els éssers humans tenen relacions interdependents i complexes. Les dimensions de "temps" i "espai" han canviat radicalment. El temps és instantani. Experimentem en temps real els esdeveniments que succeeixen al planeta, arreu, i tenen efectes a les regions més diverses del món. L'espai és unificat, globalització, gènere, interaccions globals, interdependències planetàries. Tot això complica el comerç, les relacions de producció, les cadenes de valor i l'estabilitat política. El que caracteritza el nostre temps és una gran incertesa.

En conseqüència, el món es troba en un moment crucial de la història: d'una banda el canvi climàtic i l'emergència que això comporta per a la vida al planeta, de l'altra la guerra a Europa i l'intensificació del conflicte amb la guerra de Rússia a Ucraïna, que posa el món davant l'emergència d'una guerra nuclear. A això s'afegeixen les diverses crisis generades per les economies i les finances globals. Juntament amb les tensions socials arreu del planeta, producte de les desigualtats i injustícies dins les societats. Totes aquestes situacions ens apropen a l'Antropocè. En altres paraules, una crisi important per a tota la vida del planeta.

Com afrontar aquestes situacions, com restablir l'equilibri, com produir resiliència, com recuperar l'estabilitat, són temes urgents en totes les societats i en la societat global. L'única Casa Comuna està en perill i amb ella la vida mateixa de la humanitat. És imprescindible reconèixer aquesta complexa situació. La consciència ambiental és essencial per protegir la vida. Aquests temes són molt delicats per a tothom, joves, adults i gent gran; independentment del sexe i qualsevol altra diferència. Aquests temes formen part de l'agenda global. Requereixen una visió global, coherent, amb una perspectiva a llarg termini, que ens permeti actuar a partir de determinades dades, mitigar els danys i actuar de manera que permeti la resiliència. És a dir, unir esforços per fer front als problemes que ens acosten a l'Antropocè.

El Manual per al ciutadà global, un text de Roberto Savio i Giuliano Rizzi¹, ens ofereix un conjunt de punts principals de reflexió per crear un espai propi de reflexió sobre els grans temes de l'agenda internacional. El Manual us permet generar noves converses per entendre i aprendre qüestions universals essencials que determinen la vida i la mort al planeta. Prendre consciència d'aquests reptes és fonamental per generar senyals d'alerta puntuals (en molts casos ja és massa tard) i, a partir del coneixement i la consciència globals, per poder prendre decisions crucials per a la supervivència i crear la resiliència necessària per afrontar els reptes emergents, riscos i amenaces.

El llibre aborda en 19 capítols els temes que cal conèixer amb dades efectives, per arribar a opinions renovades amb noves idees i nous suggeriments, noves relacions, explicacions innovadores i obrir-se a noves opcions i noves línies d'actuació. El món mostra un gran dèficit de lideratge nacional i global. Cal educar i formar líders per al canvi, líders per a una nova cultura de pau, diàleg

i no violència. El paper de la dona és cada dia més important. El lideratge de les dones és crucial en la resolució de conflictes. Un millor coneixement en la resolució de conflictes contribueix a societats harmonioses i integrades amb forts vincles de convivència democràtica.

Tanmateix, el món actual presenta un augment substancial del proteccionisme, el nacionalisme i les tensions comercials i tecnològiques. Al mateix temps, les tendències autoritàries i el descrèdit de la democràcia són força evidents. Juntament amb això, sorgeix un populisme messiànic que erosiona encara més els fonaments de la democràcia i la convivència. El que s'ha esmentat anteriorment fa presagiar amb força el que hem subratllat: l'aparició de conflictes nous i més profunds. L'absència de cooperació fa la pau impossible. Generar confiança és una eina essencial per desenvolupar la cooperació. Construir confiança és un procés associatiu que creix amb la reflexió conjunta, basat en el respecte a les identitats i les diferents opinions expressades pels diferents actors. La confiança permet la creació d'institucionalitat. El paper de l'educació és crucial per generar confiança. L'educació és l'eina essencial per al canvi. Prendre consciència de la necessitat de canvi requereix formació i educació contínua, fomenta la lectura i l'estudi.

Les incerteses globals afavoreixen una major inseguretat. En contextos de guerra, conflicte i profunda polarització no hi ha possibilitat d'exercir cap dret humà. Sense desenvolupament sostenible no hi haurà pau. Al mateix temps, sense estabilitat i pau no és possible assolir el desenvolupament. Sense un coneixement efectiu és impossible dissenyar respostes adequades, innovadores i certament efectives. El Manual proposa, doncs, obrir-se a una reflexió capaç de generar nous paradigmes, noves visions i camins. És evident que les eines heurístiques de la Guerra Freda ja no són útils. És fonamental reconèixer els fets, prioritzar-los i establir nous marcs interpretatius de caràcter inclusiu per part dels actors més diversos, especialment de les noves generacions.

Els joves viuen en un món diferent. Un món en què el digital té un paper central. Un món que es mou ràpidament i és global. Un món amb un fort èmfasi en les imatges. Per tant, cada capítol del Manual promou el coneixement de situacions específiques que estan configurant imatges essencials del món actual. El reconeixement de les arrels històriques obre oportunitats inexplorades per comprendre els fenòmens complexos, fragmentaris i polaritzadors d'avui i la seva projecció futura.

Cada lector podrà situar els valors que permeten l'acció positiva en el context de la interdependència. Valors com la solidaritat, l'empatia, l'amistat cívica, la tolerància, la participació, la inclusió i la cooperació són els que ens permetran entendre els impactes de l'agenda global. Temes com les desigualtats, les guerres i les carreres armamentístiques, les pandèmies i els canvis demogràfics, com ara la migració, el desenvolupament científic i tecnològic, les comunicacions globals, juntament amb, entre d'altres, la crisi de les democràcies són del que tracta aquest Manual.

El ciutadà global ofereix una profunda reflexió sobre el nostre món i la seva projecció de futur que ja estem construint amb les accions d'ahir i d'avui.

El Manual per al ciutadà global ajudarà els ciutadans i els estudiants, joves i grans, a comprendre les arrels profundes dels conflictes, a analitzar la situació actual d'alt conflicte i a dissenyar noves alternatives per transformar els conflictes i construir estabilitat.

La perspectiva global del Manual proporciona una eina essencial per desenvolupar línies d'acció efectives per construir un món millor, protegint les persones, el planeta i possibilitant el progrés global, tal com exigeixen l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible establerts per l'Assemblea General de les Nacions Unides. Assemblea. L'Agenda 2030 ens permet pensar la sostenibilitat com a principi d'actuació. El nostre futur en depèn.

Obrir l'esperança d'un món millor significa unir les nostres veus per parlar com a humanitat. La tolerància és el pont cap a la convivència. La Cultura de Pau ensenya el diàleg i la participació. Educar vol dir utilitzar el millor.

Francisco Rojas Aravena

Rector de la Universitat per la Pau
(UPEACE – Nacions Unides)

Introducció

Aquest manual ha estat escrit tenint en compte que per resoldre un problema primer cal conèixer-lo. Ara, diversos estudis i investigacions ens diuen que més enllà de la pandèmia, hi ha una certa consciència sobre el tema climàtic: però poc més.

Així doncs, aquest manual pretén ser un viatge als problemes del nostre temps, per conèixer-los i veure quines podrien ser les solucions. També perquè, (i per no exonerar els que no llegeixen), avui és gairebé impossible fer-se una idea del nostre complex món llegint els diaris o mirant la televisió, atès que han abandonat l'anàlisi. I a les xarxes socials pots trobar de tot i el contrari de tot. Com orientar-se?

És possible, sobretot si ets jove, que no estiguis disposat a rebre consell. Ara són molt pocs i, de fet, cadascú ha de tenir la seva pròpia experiència.

Les experiències d'altres generacions poden no interessar-te i no són transferibles. Has de tenir la teva pròpia experiència i crear el teu propi món.

Així és des que va néixer l'home, per això els joves són un objectiu important per a nosaltres.

Els joves que arriben volen canviar i millorar el món, i és gràcies a ells que la història és una sèrie infinita de canvis d'estil de vida, prioritats, percepcions i lluites pel canvi.

Sobretot ara que la velocitat de la història no té precedents, tenim una infinitat d'eines tecnològiques, coneixements científics, moltes eines socials i econòmiques, la possibilitat de canvi sembla més propera.

Però en una època en què la informació està abandonant l'anàlisi de processos (sobretot de qüestions globals) per refugiar-se cada cop més en esdeveniments i notícies, aquest manual també esdevé útil per a persones que ja no són joves de naixement, però es van mantenir joves en esperit.

Persones, és a dir, que volen ser ciutadans conscients del nostre temps, que intenten veure en quina direcció hem d'anar per construir un món millor.

Qualsevol persona d'una certa edat serà la primera en comprovar que, sense un sistema de valors compartits (com existia fins fa unes dècades), la societat s'atomitza, perdent primer el respecte i després la tolerància cap a qui pensa diferent. També perquè amb l'afirmació de les xarxes socials com a eina, certament no estem inclinats a aprofundir amb llargues anàlisis.

El problema és que, per diferents motius, molts joves s'amaguen en una closca ajudats per les bombolles virtuals que els ofereixen les xarxes socials, en les quals troben un món a mida que seguirà augmentant amb els desenvolupaments del meta món, el món virtual pel qual Zuckerberg aposta desenes de milers de milions de dòlars.

Tindreu un alter ego, un jo virtual, que viurà una altra existència en un món virtual.

T'agradi o no, però, la teva vida transcorre en el món real que no és ideal sinó imperfecte.

I aquest món virtual augmentarà encara més la bretxa generacional, fent encara més difícil el diàleg entre generacions. La generació d'un dels dos autors, Roberto Savio, és l'anàloga que es

remunta als temps de Gutenberg, l'inventor de la premsa que va fer possible la difusió del llibre, traient la cultura dels monestirs i introduint-la a les llars i després a les escoles.

La vida es vivia mirant les pàgines impreses, amb el seu temps de lectura i la seva manera de comunicar-se.

Avui ens trobem en l'era Zuckerberg, a la qual pertany el segon autor Giuliano Rizzi: l'era digital, on mirem gairebé exclusivament el telèfon intel·ligent, amb temps de lectura molt curts, on el desplaçament es produeix al cap de només vuit segons.

Avui per fi s'ha descobert que l'objectivitat és un mite. Interpretem la realitat amb altres ulls i anàlisis. Sobre el clima i el virus, per exemple, hi ha dues lectures simultànies i diametralment oposades.

El debat d'idees és una riquesa per a la humanitat però va decreixent, mentre augmenta la intolerància al punt de vista de l'altre.

Presentar, en aquest clima de polarització i conflicte, idees o solucions als problemes que examinarem hauria estat sens dubte un camí paternalista.

Per tant, hem pensat fer un llibre de dades per mantenir-te al dia del món on vius.

Les dades són la realitat, ens agradi o no.

No els podem ignorar com una idea que no ens sembla encertada.

Només hi ha un problema. Les dades són avorrides i cal llegir-les amb atenció per fer-les nostres. D'aquí el nostre consell: llegiu un capítol al dia i no més.

Al final de cada capítol hi trobareu preguntes o punts de reflexió que us ajudaran a interioritzar el que heu llegit i fer-lo vostre, ja que probablement algú altre respondria aquestes preguntes de manera diferent a vosaltres.

Per això hem escrit: per donar-te l'oportunitat de ser un ciutadà conscient del teu temps, dels reptes que t'enfrontaràs i del debat en curs.

Depèn de tu decidir ignorar-los i romandre en un existencialisme tranquil fet de petites satisfaccions dia rere dia, o fins i tot amagar-te en un món virtual.

Però la realitat és realitat. I si no et prepares serà més difícil afrontar-ho quan arribi el moment.

El que voldrien els autors és que esdevinguis un ciutadà actiu, conscient, responsable, capaç d'indignar-se davant les injustícies i d'alegrar-se amb fets positius, tant d'impacte econòmic com social.

En canvi, quan algú perd la capacitat d'indignar-se ha abandonat la societat. Avui el món està experimentant una sèrie de transformacions importants: cadascun de nosaltres les viu de primera mà. De fet, som part del mecanisme, encara que no sempre en siguem conscients. Es tracta de transformacions que en molts casos estan en marxa des de fa temps, en alguns casos per sempre, però la velocitat amb què es produeixen ara pot ser enlluernadora, i pot transformar aquests fenòmens d'evolució a revolucionaris.

La globalització, de fet, ha accelerat, sens dubte, molts processos. Què és la globalització?

És un fenomen irreversible que afecta el món sencer des de múltiples punts de vista, amb impactes extremadament importants sobretot a nivell econòmic i sociològic. Òbviament, diverses globalitzacions són possibles.

El que impera avui s'anomena globalització neoliberal.

Es basa en el concepte que el mercat és el centre de la societat (no l'home), basant els seus valors en el benefici, l'èxit i els diners.

El Papa Francesc demana una globalització de la ajuda mútua, que faci de la solidaritat i la reducció de les desigualtats els seus valors fundacionals. Ningú discuteix que el món és ara un poble global gran i interdependent, on el comerç és una base important per a qualsevol país. No cal dir que avui en dia tot està connectat i no només gràcies a Internet.

Algunes dinàmiques sempre han estat així, però només ara en som més conscients.

El que passa a l'altre costat del planeta ens pot afectar aviat també, però el que potser és més impressionant és que la reacció que es pot tenir des de la distància de vegades manifesta intensitats imprevisibles.

Aquest és l'anomenat efecte papallona, el que va exposar el científic Edward Norton Lorenz, pare del caos determinista amb la famosa pregunta:

«El bateig de les ales d'una papallona al Brasil pot provocar un tornado a Texas?».

Bé, semblaria que sí.

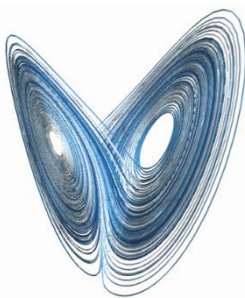

Figura 1. El matemàtic nord-americà Lorenz va descobrir, en desenvolupar un model meteorològic, que les dades de les condicions inicials arrodonides d'una manera aparentment irrellevant conduïen a resultats significativament diferents. Inspirat per la similitud d'aquest diagrama, el va anomenar **efecte papallona**. Autor: Agarzago (CCBY-SA3.0)

Sabem perfectament que per als joves temes com la jubilació o el futur del món semblen llunyans.

El problema és que tard o d'hora (esperem que abans) els joves es veuran obligats a incorporar-se al món laboral, en realitat. **Només tenim un planeta** on vivim tots i el futur, que en realitat ja és el present, us colpejarà.

Així doncs, si en comptes d'esperar passivament vols influir a la teva petita manera per veure si pots canviar la direcció en què anem, pots fer-ho.

Mireu com una estudiant sueca, Greta Thunberg, va aconseguir mobilitzar joves d'arreu del món. Calen milions de petites Greta Thunbergs que actuen al seu voltant per canviar el curs de la història.

Aquest llibre no pretén suggerir solucions ni camins. Aquests han de venir de tu, no dels altres.

Creus que prens decisions per a la teva vida sense influència de cap mena, però en realitat la societat té una gran responsabilitat.

Ofereix les mateixes oportunitats a tothom? Està orientat a protegir els béns comuns? Inverteix prou en educació, salut i dignitat humana?.

És un debat en el qual lògicament hauries de participar amb les teves idees, si no vols que els altres decideixin per tu.

Aquest llibret només pretén estimular les vostres reflexions, a partir de dades certes i indiscutibles. I això és cert a qualsevol edat.

Preguntes molt importants que requeririen una anàlisi substancial en profunditat, però l'objectiu d'aquest manual no és donar-vos coneixements en les diferents ciències, sinó ajudar-vos a centrar-vos millor en un panorama complex.

Per fer-ho sovint fem servir números i gràfics, perquè són dades objectives que il·lustren clarament la importància d'alguns processos.

Això sí, les xifres sempre són avorrides però ignorar-les ens fa còmplices d'una situació preocupant i el coneixement és fonamental per ser un ciutadà conscient.

I en tot cas és important ser conscient d'una qüestió fonamental: cap dels nostres problemes existencials es pot resoldre individualment.

Tots els problemes estan connectats: l'emergència climàtica, la crisi energètica, la desigualtat econòmica, els desequilibris demogràfics i la pandèmia.

I molt menys un sol país, per gran que sigui, pot pensar a resoldre'ls tot sol.

Ens oblidem massa sovint que tots estem en un sol planeta, i que sobretot no podem oblidar que pertanyem a dues comunitats principals. Tots som membres de la humanitat i tots pertanyem a la biosfera global, a la comunitat de vida.

Per tant, hauríem de comportar-nos com els altres membres de la Terra: els animals, les plantes, els microorganismes que formen la vida que ens envolta.

La característica principal de la biosfera és la seva capacitat per donar-nos suport a tots.

Com a membres de la comunitat global d'éssers vius, ens hem de comportar d'una manera que no interfereixi amb la capacitat inherent de la natura per donar suport a la vida humana.

En canvi, per raons històriques i culturals, l'home sempre ha considerat la natura a la seva disposició.

I ho va fer amb el mite impossible de tenir dret a un creixement infinit, que utilitzaria el planeta en el seu benefici.

Només tenim un planeta, i ara estem trencant l'equilibri de la sostenibilitat.

El nombre de refugiats climàtics, un fenomen encara desconegut fa uns anys, ara no para de augmentar.

I això ens porta a un altre element d'anàlisi incontrovertible.

Cap país, per gran que sigui, pot pensar en resoldre problemes globals a casa seva.

La desforestació de l'Amazònia canviarà el clima a Europa.

Els productors de xampany estan comprant terres al sud igualment argilós d'Anglaterra perquè veuen com el canvi climàtic els obligarà aviat a abandonar la regió de Champagne.

El cultiu de la vinya i l'oli ha elevat el seu hàbitat tradicional més de 300 metres. Els prats utilitzats per a pasturatge s'estan convertint en terres agrícoles.

Els següents capítols s'organitzen bàsicament en tres blocs.

El primer bloc tracta les paradoxes i crisis del nostre temps, donant també espai als moviments socials que s'han desenvolupat i es desenvolupen al voltant d'alguns grans temes.

El segon bloc tracta qüestions demogràfiques amb una mirada vinculada també a aspectes espacials i temporals.

El tercer bloc se centra en el desenvolupament tecnològic i les seves implicacions.

Els temes tractats en conjunt intentaran fer tres coses:

1. Identificar i explicar els problemes que estan afectant la nostra existència al planeta.

2. Intenta obrir reflexions sobre cadascun d'aquests temes però amb la consciència que són problemes que no es poden resoldre de manera aïllada. Hem de tenir una consciència global sobre els problemes globals.
3. Mostrar un camí: avui la manera d'entendre i actuar al món és ser ciutadans globals, ciutadans del nostre temps.

Al final de cada capítol, a més d'espais de reflexió i preguntes per fer-hi per assimilar-lo bé, també hi haurà un exemple de bones pràctiques, és a dir, exemples de com problemes aparentment superiors han estat abordats per la ciutadania amb un impacte real.

Això és perquè no volem parlar només de problemes, sense generar esperances.

La història ens mostra que la humanitat sempre ha trobat respostes als reptes del seu temps.

Aquesta vegada cal la participació de tothom, no de les elits com abans, que sovint es separaven dels ciutadans corrents. Mai hem de perdre l'esperança.

Les grans manifestacions de la ciutadania sobre el medi ambient, la dignitat dels gèneres i el flagell del racisme impulsen solucions que abans eren imprevisibles.

L'esperança és un far que ha d'il·luminar el teu camí a la vida juntament amb el de no perdre la capacitat d'indignar-te, sense aquests només seràs un fre als ideals i al progrés de la societat.

Porta aquestes dues balises amb tu i no les perdis mai! Il·luminaran el camí de la vida per a tu.

Feliç lectura!

P.S. No us oblideu de llegir només un capítol a la vegada.

Epílog

"Estem en un moment crític de la història de la Terra, en el qual la humanitat ha de triar el seu futur..."

Carta de la Terra, 2000

Des del principi dels temps, l'ésser humà ha viscut territorial i intel·lectualment en espais molt limitats, on va néixer, va viure i va morir. Eren éssers invisibles, anònims, espantats, que no podien expressar-se fora del seu entorn immediat, i que, d'altra banda, desconeixien en gran manera les característiques i proporcions del que succeïa en el món... Eren espectadors impassibles. No obstant això, eren els *"ulls de l'Univers"*, els únics éssers vius capaços de pensar, de tenir consciència reflectida, de conèixer, d'imaginar, de crear. Fugaços però dotades d'extraordinàries qualitats distintives que degueren aplicar en àmbits molt limitats. De tant en tant, un gran centelleig filosòfic, artístic... per a després tornar a ser inaparent, subjecte...

Tota la història durant segles i segles s'ha reduït a esdeveniments que van tenir lloc en un temps i espai desconeguts.

Fins fa unes dècades "Nosaltres, el poble" no existíem i eren temerosos, obedients, silenciosos, silenciats. Ara, no obstant això, "el poble" ja pot actuar, si aconsegueix convertir-se en arquitecte diligent del futur que anhelem. Ara sí, amb una ciutadania responsable i capaç de reaccionar, conscient que l'esperança està en la creativitat humana, en el poder incommensurable de cada

persona per a planificar el seu propi futur. I en aquesta nova realitat, la pedra angular són les dones, subordinades al poder masculí durant segles i que, quan per raons dinàstiques apareixien normalment en l'escena del poder, lògicament actuaven de manera mimètica. Ara, no obstant això, la igualtat de gènere és un objectiu fonamental per als canvis radicals que requereix la dignitat de tots els éssers humans. Dignitat! Aquest és el fonament de tots els drets humans, aquesta és la base per a construir la nova convivència. Qualsevol sigui l'edat, el color de la pell, la religió, la ideologia, el sexe... *tots iguals en dignitat*.

La Constitució de la UNESCO estableix que "la pau ha de basar-se en la solidaritat intel·lectual i moral de la humanitat". La dignitat humana constitueix el referent ètic dels *principis democràtics* que ens permeten "assegurar el respecte universal a la justícia, el dret, els drets humans i les llibertats fonamentals que, sense distinció de raça, sexe, llengua o religió, la Carta de les Nacions Unides reconeix a tots" els pobles del món."

Avui, gràcies sobretot a la tecnologia digital, hi ha molts éssers humans que poden expressar-se lliurement, que saben el que passa i, sobretot, les dones, marginades durant segles, estan a punt d'exercir d'aquí a uns anys l'important paper que, en els correspon un nivell d'absoluta igualtat.

Per primera vegada, per tant, és possible la gran transició d'una cultura d'imposició, dominació, violència i guerra a una cultura de trobada, conversa, conciliació, aliança i pau.

Fa més d'un segle, en 1919, el Partit Republicà dels Estats Units va impedir que la Societat de Nacions, creada pel president demòcrata Woodrow Wilson, fora eficaç i evités un nou conflicte, perquè havia aconseguit quina atroç inconsistència! –que els Estats Units no formava part de la Societat de Nacions. El país el qual va crear la Societat de Nacions mai va formar part d'ella! D'aquesta manera es va afavorir el suprematisme i la plutocràcia que van desembocar en la Segona Guerra Mundial i així va ser

possible tot el que va ocórrer en el cor d'Europa en els anys 20 i 30 del segle passat, els esclats de fanatisme i xenofòbia que van desembocar en la Segona Guerra Mundial.

He escrit diverses vegades –pensant en particular en els anys compresos entre 1936 i 1939– que el suprematisme genera odi i conflicte. I mata. Per això vaig fer un anomenat a la tolerància zero i a ser actors perquè “demà pot ser tard”. És preocupant veure com les llavors del racisme, del fanatisme, del dogmatisme brollen aquí i allà... sense que ningú sembli recordar un pasat no tan llunyà...

No podem ni hem de tolerar que aquests flagels tornin a brollar, perquè són la major font de conflicte, la major causa de víctimes de la història, d'una història que no ha de repetir-se. Tots els éssers humans tenim igual dignitat, és el principi de justícia i pau.

En els anys 1980 va arribar a la seva fi la “Guerra Freda” i la carrera armamentista entre les dues superpotències que havia enfosquit l'aplicació de l'excel·lent pla multilateral del President Roosevelt. Amb les Nacions Unides dotades d'Organismes especialitzats en les grans prioritats –alimentació, salut, educació, ciència i cultura, medi ambient, desenvolupament sostenible i, sobretot, infància–, UNICEF ha estat i continuarà sent, sens dubte, un gran motor d'acció ja que per a la gran majoria la paraula “nen” condueix immediatament a la participació i al compromís personal.

Els grups G-6, G-7, G-8 i G-20 representen una governança plutocràtica i supremacista que augmenta progressivament la bretxa social i impedeix la implementació dels Drets Humans i Deures Intergeneracionals (UNESCO, 1997). Aquesta governança no sols va mantenir el veto en les Nacions Unides, sinó que també va inhabilitar –a causa de l'exigència de “unanimitat”, l'antítesi de la democràcia– el procés de presa de decisions a la Unió Europea. L'Europa “democràtica”, l'Europa dels Drets Humans –descrita l'any 2000 en una de les “Cartes” més precises

i precioses—, l'Europa "desenvolupada" i pròspera... mirant cap a un altre costat. L'Europa dels mercats ha oblidat els "principis democràtics" que tan clarament van quedar escrits en la Constitució de la UNESCO al final de la Segona Gran Guerra.

Durant molts anys, a partir dels anys 1960, les crides al poder de la raó i a la mediació van ser nombrosos, ben coneguts i sempre ignorats. En 1992, la Cimera de la Terra a Rio de Janeiro va donar origen a una excel·lent Agenda 21, que va ser ratificada deu anys més tard a Johannesburg (ODM). En 1999, les Nacions Unides van adoptar la Declaració i Programa d'Acció sobre una Cultura de Pau. L'any 2000 es va publicar la Carta de la Terra, la qual hauria de ser una referència imprescindible per al comportament quotidià en tots els nivells...

Al setembre de 2015, una altra pausa d'esperança: el president demòcrata dels Estats Units, Barack Obama, va signar a París els Acords sobre el canvi climàtic i, dos mesos després, en l'Assemblea General de les Nacions Unides, la Resolució "per a transformar el món" (Agenda 2030 i ODS).). Per fi s'havien sentit els crits de les Cimeres de la Terra de 1992 (Rio) i 2002 (Johannesburg)! Semblava que tot anava a reorientar-se. No obstant això, els "mercats", sempre protagonistes, van aconseguir una vegada més domar als pusil·lànimes europeus, units només pels diners i no per conviccions i principis, que van ser incapaços de reaccionar amb rapidesa i fermesa davant les descàrdures sense sentit de l'insòlit president Trump, a qui va gastar més diners en defensa mentre declarava que no implementaria els acords sobre el canvi climàtic i els ODS que el seu predecessor havia promogut tan lúcidament. Després d'aquesta "pausa d'esperança", la presidència de Donald Trump primer, després el COVID-19 i en 2022 la guerra a Ucraïna han enfosquit encara més el panorama...

És important ressaltar l'amenaça a la seguretat, agreujada per la potencial irreversibilitat d'alguns processos, que encarna l'incompliment de l'Agenda 2030. La Unió Europea no es va

oposar amb la fermesa, que era èticament imprescindible, a l'acció del president boig Donald Trump... i no sols s'han sumat més anys de retard, sinó que també ha augmentat el descoratjament i la desesperació dels joves, que s'havien mobilitzat amb encomiables sentiments de corresponsabilitat pel canvi climàtic i la igualtat de gènere. Una vegada més s'havia prestat poca atenció a les seves necessitats, a les seves peticions, a les seves reflexions...

És fonamental posar en pràctica el primer paràgraf de la "Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible", aprovada, com es va indicar, en l'Assemblea General de les Nacions Unides el 25 de setembre de 2015: "Reconeixem que erradicar la pobresa en totes les seves formes i dimensions, incloses la pobresa extrema, és el major desafiament global i un requisit essencial per al desenvolupament sostenible."

Diguem-ho alt i alt a tots aquells que ara tenen la tasca de posar en pràctica l'Agenda 2030: una nova visió del món, amb nous estils de vida, no es pot posposar. El gran desafiament, personal i col·lectiu, és canviar el model de vida. El món entra en una nova era. Tenim moltes coses que preservar per al futur i moltes altres coses que canviar definitivament. Finalment, les ciutats. Per fi, la veu del poble. Finalment, el poder ciutadà. Finalment, la paraula i no la força. Una cultura de pau i no violència i mai més una cultura de guerra.

En 1945, al final d'una guerra horrible, amb l'ús dels mètodes d'extermini més abominables, es van fundar les Nacions Unides –"Nosaltres, els pobles..."– i, pocs mesos després, la UNESCO, la Constitució de la qual estableix que són els "principis democràtics" –justícia, igual dignitat, llibertat i solidaritat– els que han de guiar la governació, i que l'educació consisteix a contribuir a la formació de persones "lliures i responsables". Persones cultes, és a dir, que actuen en virtut de les seves pròpies reflexions i no sota el dictat de ningú, ni es deixen atrapar i atemorir per dogmes, amenaces, obediència cega...

La solució al present i al futur que sembla tan ombrívol és la democràcia genuïna a escala personal, local, nacional, regional i internacional. Per això, és imprescindible que es dugui a terme ràpidament una refundació del Sistema de Nacions Unides sense veto i l'eliminació immediata del G7, G8 i G20... I, amb molta cura, eliminar l'absurda exigència de "unanimitat" per a l'adopció de decisions a la Unió Europea.

Ara podem expressar-nos lliurement, gràcies a la comunicació digital. Ara, seguint les sàvies indicacions de Roberto Savio, acompanyat com a coautor en aquest llibre per Giuliano Rizzi, veu important en el canvi radical que es requereix, és possible, sense vetos, especialment a través de la comunitat intel·lectual i universitària, promoure multilateralisme democràtic perquè l'espècie societat humana passi d'una cultura de dominació, imposició i guerra a una cultura de trobada, diàleg i pau. Tot ésser humà lliure i responsable, capaç de crear, aquesta és la nostra esperança.

És preocupant veure com les llavors del racisme, del fanatisme, del dogmatisme brollen aquí i allà... sense que ningú sembli recordar un passat no tan llunyà... No podem ni hem de tolerar que aquests flagels tornin a brollar, perquè són els la major font de conflicte, la major causa de víctimes de la història, d'una història que no hauria de repetir-se.

És important i apropiat recordar avui l'entrevista que els presidents Reagan i Gorbachev van mantenir en Reykjavik a l'octubre de 1986 sobre la ferma proposta del president soviètic d'eliminar totes les armes nuclears. Reagan va acceptar reduir les ogives en un 70%... però, després de consultar al seu Estat Major Conjunt, va decidir mantenir el 70% per "raons de seguretat global"... I l'espasa de Dàmocles continua amenaçant a tota la humanitat. Els Estats Units ha d'establir i promoure altres formes de lideratge global. Però ara que "el poble" ja té veu, no es pot posposar l'acció.

Reaccionem. No continuem sent espectadors impassibles. Aixequem la veu. Milions de veus –ara que podem expressar-nos

lliurement— perquè, d'una vegada per sempre, puguem alliberar-nos d'aquesta colossal amenaça.

Disposem de centenars d'avions preparats per a guerres que, afortunadament, no tenen lloc... però de les quals els preocupats profetes de la fatalitat que representen l'immens i sinistre complex bèl·lic-industrial no deixen d'alertar-nos. Bombarders, míssils i escuts antimíssils, cuirassats, submarins... arsenals col·lossals per a enemics potencials, però una total falta de preparació per a tempestes, terratrèmols, tsunamis, incendis...

Per primera vegada en la història, som capaces d'inventar el futur del prodigi de la humanitat, amb la col·laboració de l'experiència dels majors i l'esperit dels més joves, per a il·luminar amb especial cuidat els carrers del demà.

Aquest llibre estableix pautes molt apropiades i oportunes sobre aquest tema. "Nosaltres el poble". Així comença la Carta de les Nacions Unides. No es refereix a Estats i governs. És "el poble", és la societat civil la que ha d'exercir el paper que li correspon. "Nosaltres, el poble... hem decidit evitar a les generacions següents l'horror de la guerra". És la millor expressió del multilateralisme democràtic, l'única fórmula de governança mundial capaç d'eliminar els grups plutocràtics imposats pel neoliberalisme que han portat a una profunda crisi sistèmica.

El multilateralisme democràtic és la solució que proporcionaria als ciutadans informats la capacitat d'actuar per a alleujar encara més els efectes dels grans desafiaments actuals i complir amb les responsabilitats de les generacions actuals i esdevenidores. Desafortunadament, van prevaler orelles sordes. Aquestes, sobretot del Partit Republicà estatunidenc, que mai ha estat partidari del multilateralisme, fins i tot quan els problemes globals només poden resoldre's mitjançant solucions globals.

Mobilització general per un multilateralisme democràtic que requereix —com van indicar Roberto Savio i Giuliano Rizzi (Other-

News, 13 d'octubre de 2022)– “restablir una brúixola per a identificar les noves trajectòries de canvi”. L'actual “desordre mundial” (títol del Dossier d'Avantguarda de gener a març de 2023) exigeix urgentment la construcció, abans inimaginable, d'un nou sistema multilateral democràtic. L'adopció d'una Declaració Universal de la Democràcia podria ser el gran punt de referència global per a aquesta renovació crucial de la governança global.

En aquest moment, el món necessita urgentment canviar de rumb: la humanitat necessita veus de pau que transmetin reconciliació i solidaritat i encoratgin el compromís i l'acció diaris.

Per primera vegada en la història, l'ésser humà es troba en condicions que l'obliguen a inventar noves fórmules de convivència si vol sobreviure com a espècie. Aquest canvi global en les condicions de vida ens ofereix noves possibilitats i, al mateix temps, ens obliga a afrontar dificultats fins ara desconegudes. Els problemes que actualment afligeixen a una part de la humanitat corren el risc de trastornar ràpidament a tot el planeta. Amb el desenvolupament científic, però també amb la seva aplicació a la destrucció massiva, avui més que mai el futur de cada ésser humà –qualsevol que sigui la seva raça, cultura o religió– està estretament vinculat al de tots els seus parells.

Ignorància i pobresa extrema; fanatisme racial, religiós o ideològic; intolerància i menyspreu pels altres; l'opressió i la injustícia són fonts de violència. Aquestes són les situacions humanes que condueixen a la marginació, la indiferència, el ressentiment i l'hostilitat. Per a detenir els conflictes des del seu inici, és necessari identificar aquestes arrels profundes i actuar a temps, amb claredat i valentia. L'anticipació i prevenció que d'això es poden derivar constitueixen l'única victòria equiparable a les facultats peculiars de la condició humana.

No deixem com a llegat a les generacions futures un món degradat i empobrit per aquestes alteracions. Ara que la situació històrica és particularment favorable perquè cada ciutadà recuperi

la llibertat, la capacitat i els coneixements que li corresponen, no deixem que els obstacles nascuts de la nostra falta de previsió ho impedeixin.

Avui més que mai hem de comprometre'ns a derrocar murs i construir ponts, a relacionar-nos, a compartir, empatitzar-se, comprometre'ns, viure....a contenir-nos pels altres, fomentant amb els nostres comportaments quotidians la fraternitat que, com proclama l'article 1 de la Declaració Universal dels Drets Humans, és fonament de la conciliació i de l'harmonia!

Avui més que mai hem de despertar en els joves la creença que és possible superar obstacles i inventar un futur diferent. La humanitat s'enfronta, per primera vegada en la seva història, a processos potencialment irreversibles, que confereixen un vigor i un rigor molt especials a les mesures que han d'adoptar-se per a no alterar –el que constituiria un error històric– la qualitat de l'herència entre generacional.

Ara, l'única cosa que ha de guiar als actors del present és el demà. El passat ja està escrit. Haurien de pensar únicament en els nens de totes les parts en el conflicte. I escriure junts un futur il·luminat per a ells. Aquesta és, sens dubte, la motivació més poderosa per a arribar a acords, per a aconseguir la pau.

Ara podem.

Ara hem de fer-ho.

Federico Major Zaragoza

Ex Director General de la UNESCO.

Els Autors

Roberto Savio

Italià i argentí, periodista i economista, ha treballat en diversos organismes internacionals i en més de trenta països d'Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia. Va crear l'Agència Internacional de Premsa del Tercer Món Inter Press Service en 1964, el Servei d'Informació de la Dona en 1975 i en 1984 el Devnet, el sistema d'intercanvi d'informació tècnica i científica entre països del Sud del Món, amb el suport de la PNUD. Va ser Secretari General de la Societat per al Desenvolupament Internacional i d'altres organitzacions internacionals de la societat civil. Després de ser un dels fundadors del Fòrum Social Mundial de Porto Alegre en 2001, i del Fòrum Polític Mundial dirigit per Mihail Gorbachev, va crear recentment el sistema d'informació sobre qüestions globals Othernews. Va obtenir el Premi de la Pau d'Hiroshima i va rebre el reconeixement del Govern de Xile per la seva assistència als exiliats xilens durant la dictadura de Pinochet. Actualment és el Secretari Executiu Adjunt del Centre de Belgrad per a la Pau i el Desenvolupament, creat per l'Assemblea General de les Nacions Unides.

Giuliano Rizzi

Després de llicenciar-se en sociologia, doctorar-se en enginyeria i realitzar un postdoctorat en economia, va treballar en el camp dels estudis de la contaminació i la sostenibilitat ambiental.

Va ser treballador humanitari internacional al Congo i Uganda.

Actiu en el voluntariat, ha estat involucrat en diversos organismes del Tercer Sector ajudant a persones en situacions difícils, víctimes de tràfic, sol·licitants d'asil i en la reinserció laboral de persones desfavorides.

Actualment és president de l'Institut d'Innovació per al Desenvolupament de la Pau de la ACLI a Trento i membre de diversos MTS actius en el camp de la solidaritat social. Funcionari públic, formador professional i docent en diversos instituts, l'apassionen els temes relacionats amb la cooperació al desenvolupament i la globalització.

Carmen Parra

Carmen Parra Rodríguez és una destacada professional en l'àmbit del Dret, amb una sòlida formació acadèmica que inclou una Llicenciatura en Dret per la Universitat de Granada i un Doctorat en Dret per la Universitat de Barcelona. A més, ha ampliat el seu coneixement amb diplomes en àrees especialitzades, com la Diplomatura en Alts Estudis Internacionals del Centre d'Estudis Internacionals (CEI) i en Dret Europeu per la Universitat Lliure de Brussel·les (ULB).

En la seva trajectòria professional, Carmen s'ha exercit com a Directora de la Càtedra d'Economia Solidària i de la Càtedra UNESCO de Pau, Solidaritat i Diàleg Intercultural en la Universitat Abat Oliba CEU. Actualment, és professora de Dret Internacional i d'Institucions de Dret Comunitari en aquesta mateixa universitat, així com en diversos programes de màster tant a Espanya com en l'àmbit europeu i internacional. La seva labor acadèmica i professional es complementa amb l'autoria de nombroses monografies i articles en l'àmbit del dret internacional i l'Economia Solidària, consolidant la seva posició com una referent en el seu camp.